

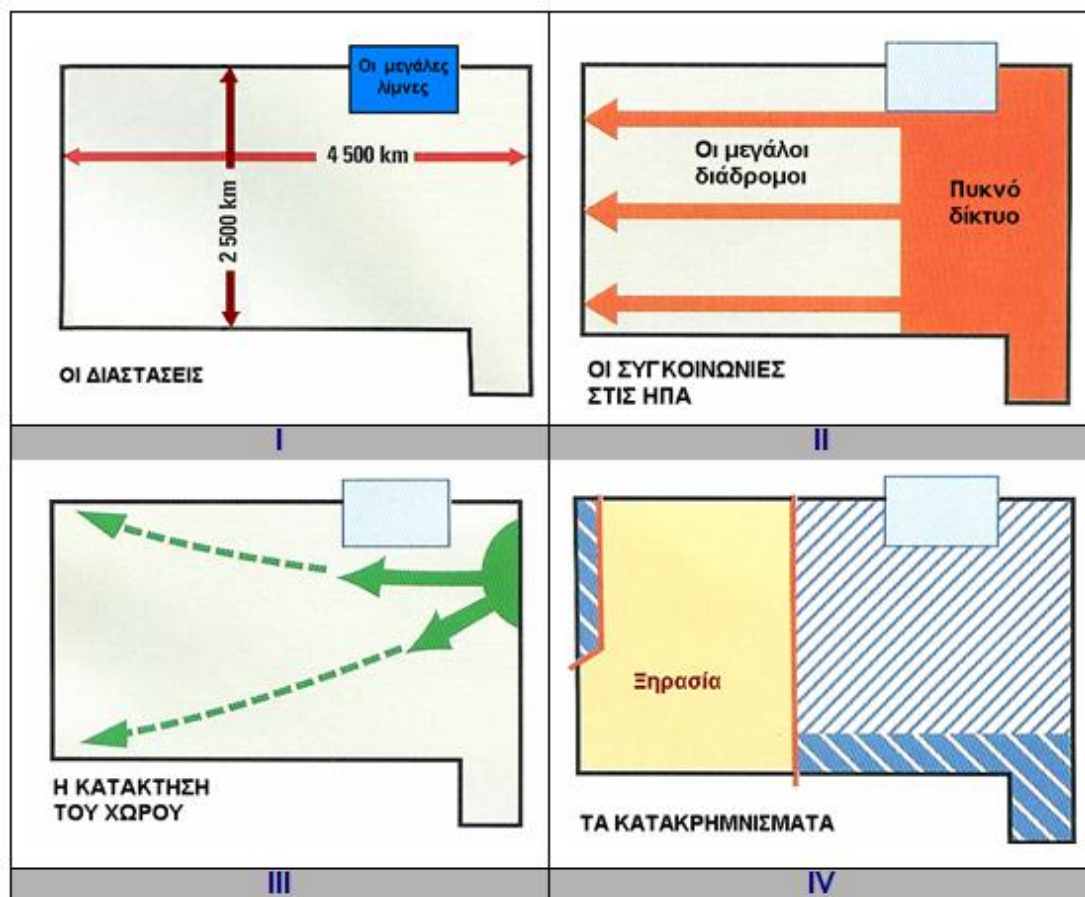
ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑΤΑ ΣΧΗΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗΣ ΤΟΥ ΧΑΡΤΗ. ΣΧΗΜΑΤΟΠΟΙΗΣΗ ΤΩΝ ΧΩΡΩΝ – Η ΧΩΡΗΜΑΤΙΚΗ

Συμπληρώνοντας τα μαθήματα για τους χάρτες, συνεχίζουμε εδώ με στοιχεία για τη μοντελοποιημένη αναπαράσταση του φυσικογεωγραφικού χώρου και των ανθρωπογεωγραφικών δραστηριοτήτων. Η μοντελοποιημένη αναπαράσταση, δηλαδή η σχηματοποίηση του χάρτη, έχει τα ακόλουθα πλεονεκτήματα:

- Αναδεικνύει το μελετώμενο μέγεθος ή φαινόμενο ανεξάρτητα από το φυσικό μέγεθος που εκφράζεται από την έκταση·
- ενθαρρύνει τη λογική απόδοση του υπό μελέτη τμήματος του γήινου χώρου (και όχι την εικονογραφικά χαρτογραφική)·
- οδηγεί σε παραγωγή υλικού χαρτογραφικής και ανθρωπογεωγραφικής σύνθεσης· και
- αποτελεί σοβαρή βάση απομνημόνευσης της θεωρίας, κατά τη φάση της εκμάθησης.

Αναλογικές αναπαραστάσεις

Τα παραδείγματα I, II, III και IV (Εικ. 1) έχουν ληφθεί από το φυσικογεωγραφικό και ανθρωπογεωγραφικό χώρο των ΗΠΑ. Τα I και II αποτελούν *συγχρονική* αναλογική αναπαράσταση των διαστάσεων και των συγκοινωνιών στις ΗΠΑ. Με το III και IV έχουμε *διαχρονική* αναλογική αναπαράσταση της κατάκτησης του χώρου των ΗΠΑ και των κατακρημνισμάτων (βροχή, χιόνι και ξηρασία ως έλλειψη κατακρημνισμάτων). Τα παραδείγματα I και IV αποτελούν φυσικογεωγραφικές αναπαραστάσεις ενώ τα II και III ανθρωπογεωγραφικές αναπαραστάσεις.

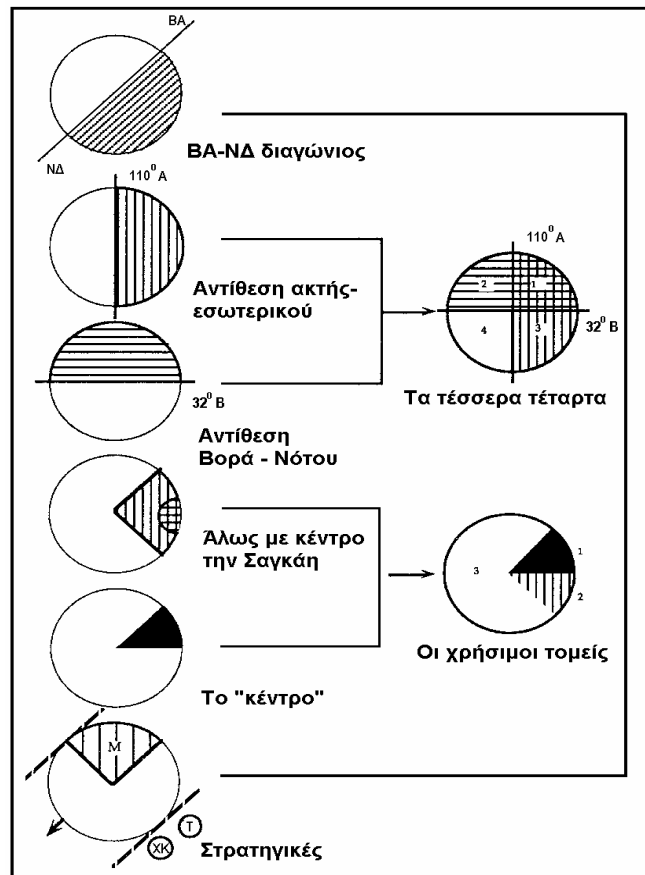
Εικ. 1. Αναλογικές αναπαραστάσεις του αμερικανικού εδάφους (ΗΠΑ) κατά Κναφου (1995).

Συμβολικές αναπαραστάσεις

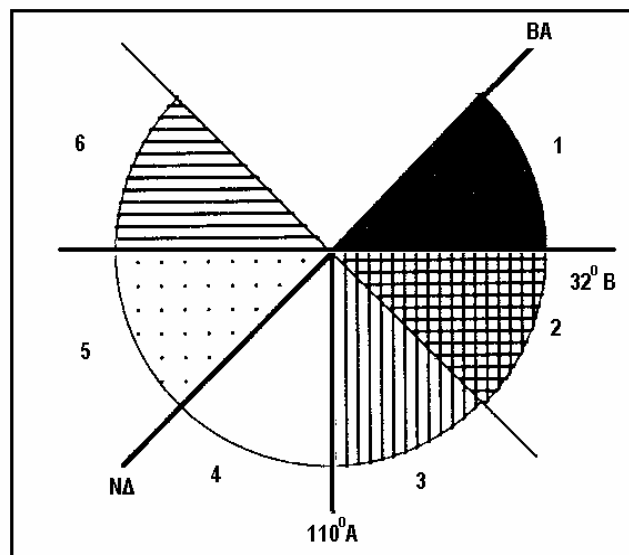
Όταν απομακρυνόμαστε πολύ από τη φυσική αναπαράσταση του αντίστοιχου γεωγραφικού/χαρτογραφικού χώρου, μιλάμε για συμβολικές αναπαραστάσεις. Και οι συμβολικές αναπαραστάσεις απορρέουν από την φυσική αναπαράσταση αλλά βασίζονται περισσότερο στη θεωρητική απεικόνιση όπως αυτή απορρέει από τη μελέτη που μεσολαβεί. Αρκούμαστε εδώ να παραθέσουμε μια συμβολική σχηματοποίηση που αφορά την Κίνα (Εικ. 2 και 3). Το αποτέλεσμα της μελέτης είναι ο «εξαμελισμός» του κινέζικου χώρου. Η κάθε μία περιοχή –π.χ. το 5 αντιστοιχεί στο Θιβέτ– αποτελεί μια ιδιαίτερη γεωγραφική-ανθρωπογεωγραφική οντότητα.

Εικ. 2. Από τη φυσική αναπαράσταση της Κίνας συγκρατούμε τον κυκλικό χαρκτήρα της ακτής και την προεξάρχουσα διαγώνιο από ΝΑ προς ΒΔ

VI

VII

Εικ. 3. Συμβολική σχηματοποίηση του κινεζικού εδάφους: ο εξαμελισμός της Κίνας.

Τα χωρήματα και η χωρηματική

Η σχηματοποίηση συνεχίζεται σε ανώτερες βαθμίδες που δεν αποβλέπουν μόνο στην απεικόνιση των εμφανών δομών αλλά και στην αναπαράσταση των «εν λειτουργία» δομών. Τα τελευταία χρόνια στη Γαλία, γύρω από τον **Roger Brunet**, μια σημαντική σχολή γεωγραφικής σκέψης προτάσσει με τα «χωρήματα» και τη «χωρηματική»

(1) την αντίληψη των στοιχειωδών δομών του χώρου

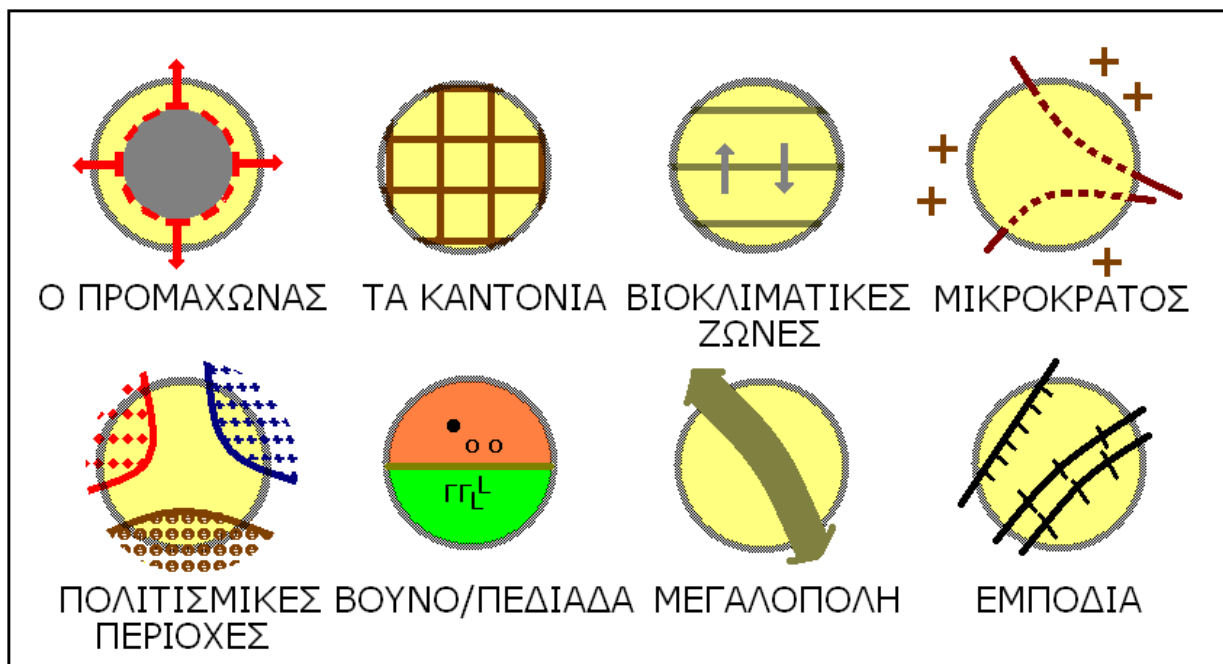
(i) στη λειτουργία τους και

(ii) σε σχέση με τις χωρικές δραστηριότητες των ανθρώπων,

(2) την αναγνώρισή τους σε διάφορα και ποικίλα γεωγραφικά περιβάλλοντα και

(3) τη μοντελοποιημένη αναπαράστασή.

Στο πλαίσιο της σχηματικής αναπαράστασης χωρών παρουσιάζουμε εδώ τη χωρηματική αναπαράσταση της Ελβετίας όπως την προτείνει ο Roger Brunet.

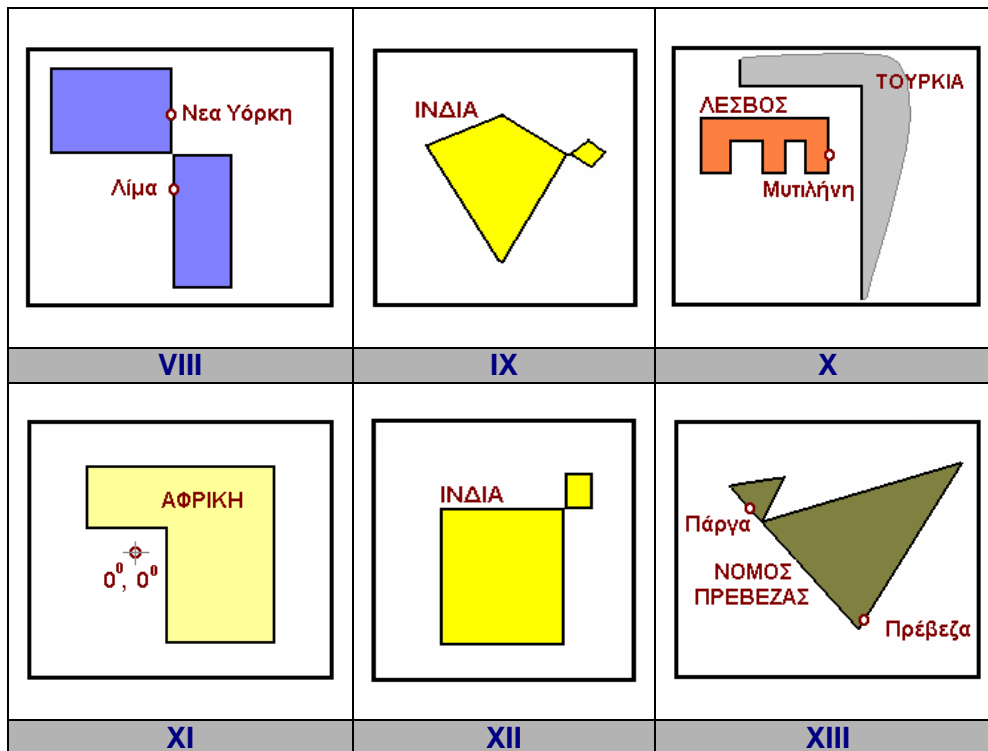
Εικ. 4. Χωρηματική αναπαράσταση της Ελβετίας.

Οι οχτώ κυκλικές «εικόνες» της Ελβετίας προβάλλουν/θυμίζουν τα διάφορα φυσικογεωγραφικά και ανθρωπογεωγραφικά χαρακτηριστικά της χώρας αυτής. Αυτά ανάμεσα σε άλλα είναι (βλ. Εικ. (4)., από αριστερά προς τα δεξιά, πρώτα η επάνω σειρά): Η αιώνια λειτουργία της ως «προμαχώνα», η διάρισή της σε καντόνια, η ύπαρξη βιοκλιματικών ζωνών, η λειτουργία της ως «μικροκράτους» (μεταξύ μεγάλων χωρών) όπου υπάρχει π.χ. συναλλαγματική και τραπεζική ανοχή, η ύπαρξη γλωσσο-πολιτισμικών περιοχών (γερμανική, γαλλική και ιταλική), η αντίθεση βουνού-πεδιάδας, η ένταξη της χώρας στην ευρωπαϊκή μεγαλόπολη, η ύπαρξη μεγάλων φυσικογεωγραφικών εμποδίων στο έδαφός της.

Άλλες σχηματοποιήσεις και αναπαραστάσεις: τα σχήματα μορφώνουν ή παραμορφώνουν;

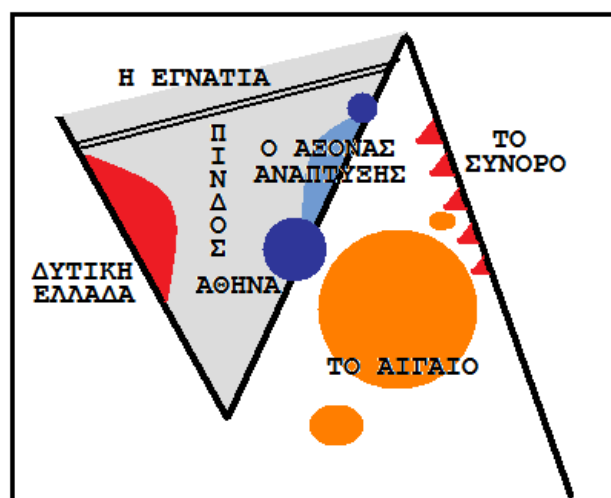
Η σχηματική αναπαράσταση μπορεί να θεωρηθεί ως παραμορφωτική ως προς τη συνήθη χαρτογραφική απεικόνιση. Είναι η Ελβετία που είδαμε προηγουμένως κύκλος; Όχι βέβαια αλλά σε κάθε περίπτωση η σχηματική αναπαράσταση διδάσκει κάτι ή *πρέπει* να διδάσκει κάτι. Συγκεκριμένα, επειδή είναι αναπόφευκτη η χρήση του σχήματος (όχι μόνο ως

υποδείγματος και μοντέλου) αλλά π.χ. πρόχειρα στο μαυροπίνακα, ακόμα και η πρόχειρη απεικόνιση πρέπει να γίνεται έτσι ώστε να αποδίδονται χαρακτηριστικές λεπτομέρειες των αναπαριστώμενων επιφανειών, που συνήθως διαφεύγουν της προσοχής.

Εικ. 5. Μολονότι παραμορφωτική, σε κάθε περίπτωση, η σχηματική αναπαράσταση διδάσκει κάτι ή πρέπει να διδάσκει κάτι.

Τα παραδείγματα που επιλέξαμε έχουν σκοπό να μας υπενθυμίσουν μερικά στοιχεία από γνωστές επιφάνειες και σημεία του γεωγραφικού χώρου. (VIII) Η δυτική ακτή της Νότιας Αμερικής είναι σχεδόν κάτω από τη Νέα Υόρκη· (IX) υπενθύμιση της βορειοανατολικής διαμόρφωσης της Ινδίας· (X) η Λέσβος είναι όχι μόνο ανατολικότατα στο Αιγαίο αλλά και νοτιως ενός τμήματος της Τουρκίας· (XI) η θέση της τομής Ισημερινού και Μεσημβρινού του Γκρήνουιτς· (XII) το ΙΧ αλλά τετραγωνισμένο· (XIII) η Πρέβεζα και η ιδιαίτερη θέση της Πάργας στο Νομό Πρέβεζας.

Εικ. 6. Σχηματοποίηση του ελλαδικού χώρου.

Το πιο πάνω σχήμα αποδίδει χονδρικά (αδρομερώς) τη σχηματοποίηση του εθνικού ελλαδικού χώρου.

ΒΙΒΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

- Rémy Knafou [Sous la direction de :], *Géographie, Term., L, ES, S*, όπ. π., 1995, σελ. 126.
M. Clary, «Des modèles pour enseigner », στο André, Y. Bally, A., Clary, M., Ferras, R., Guérin, J.-P., *Modèles graphiques et représentations spatiales*, Reclus, 1990.
Roger Brunet, *Champs & Contrechamps*, Belin, 1997, σελ. 224-226
Roger Brunet, *Le déchifrement du monde – Théorie et pratique de la géographie*, Belin, 2001, σελ. 198.